

Ernst Ottem

20 spørsmål om språkferdigheter

Screeningverktøy til å måle barn og ungdoms språkferdigheter, deres tilegnelse av symbolsystemer og deres relasjoner til andre

Ernst Ottem
2010
Digital versjon 2019
Grafisk design og layout:
Anne Grethe Hellerud

Utgitt av © Statped
Utviklet på tidligere Bredtvet kompetansesenter, som nå er en del av Statped.

Bakgrunn

Kartlegging av språklige ferdigheter hos barn og ungdom krever ulike metodiske tilnærminger, både test og observasjon. En viktig hensikt med det foreliggende spørreskjemaet er derfor å gi fagfolk en kort liste av utsagn som kan bidra til å beskrive barns språkferdigheter i aldersgruppen 5 til 16 år.

Konstruksjonen av skjemaet

Skolen representerer en viktig kilde til kunnskap om forskjeller i barns språklige ferdigheter. Skjemaet ble opprinnelig utviklet for å kunne beskrive barns språklige ferdigheter sett fra lærerens synsvinkel. Mer enn 50 spørsmål innen områdene språk, kommunikasjon, psykisk helse og interesser ble benyttet for å samle data fra 442 barn i aldersgruppen 5 til 16 år. Konstruksjonen av den opprinnelige listen av utsagn bygger på klinisk erfaring i arbeidet med barn med språkvansker, på beskrivelser av språkvansker hos barn slik dette kan leses ut av diagnosemanualer (DSM-IV, 1994) og på gjennomgang av forskningslitteraturen (for eksempel, CELF-IV Manual, Wiig, Secord, & Semel, 2003, og CCC-2, Bishop, 2003).

Lærerne ble bedt om å rangere hvert barn, sett i forhold til barn på samme alder, på en skala fra 1 (mest positiv) til 5 (mest negativ). I tillegg samlet en inn bakgrunnsinformasjon om kjønn, tospråklighet, hørsel, syndromer, lesevansker og psykisk helse. Utvalget ble deretter sortert i seks grupper: typiske barn (N=231), språkvansker (N=39), lesevansker (N=38), minoritetsbarn (N=36), bekymringer omkring hørsel (N=44), syndromer og andre problemer (N=54). De typiske barna danner grunnlaget for standardiseringen. Hensikten med denne grupperingen var å finne frem til hvilke utsagn som skilte best mellom typiske barn og barn med språkvansker. En gjennomgang av data tydet på at en liste på 20 spørsmål var tilstrekkelig til å skille mellom typiske barn og barn med språkvansker (Wilks' $\Lambda = .36$, Chi-square=264.84, $df=20$, $p < .001$). Skalaen på 20 spørsmål viste seg også å gi reliable data både for typiske barn (Chronbach's Alpha=.93) og barn med språkvansker (Chronbach's Alpha=.95). Videre analyser viste at de 20 spørsmålene kunne deles i tre ulike områder "semantisk evne", "evne til å motta et budskap" og "evne til å formidle et budskap" (se Ottem, 2009 for en mer detaljert beskrivelse av dette materialet).

Etter at skjemaet ble publisert i 2009, ble det også samlet inn informasjon om skjemaets test-retest reliabilitet (N=198). I dette materialet er korrelasjonen mellom test-og retestdata .76 ($p < .001$) og Spearman-Brown's koeffisient .87 (data under bearbeidelse). Skjemaet var opprinnelig konstruert for bruk av lærere og førskolelærere som et ledd i kartleggingen av barns språkferdigheter. Skjemaet har imidlertid også blitt benyttet av foreldre. Foreløpige data tyder på at skjemaet gir reliable data i denne sammenhengen, og at skjemaet fanger opp barn med problemer i et stort utvalg av populasjonen av 5-åringene (data under bearbeidelse).

I tillegg til de 20 spørsmålene om språkferdigheter inneholder skjemaet tre andre skalarer: Tilegnelse av symbolsystemer, Relasjoner til andre og Språklig nysgjerrighet og engasjement. Den sistnevnte skalaen er ment som et hjelpemiddel i vurderingen av effekten av ulike undervisningsopplegg.

Bruken av skjemaet

Skjemaet anbefales til bruk for barn og ungdom fra 5 til 16 år. Skårene er basert på det en skal forvente hos enspråklige, typiske barn.

Vurderingen

Skjemaet baserer seg på vurderinger av barns språkkompetanse sett i forhold til barn på samme alder. Spørsmålet som skal besvares er derfor: "Sett i forhold til barn på samme alder, hvor godt passer følgende utsagn for barnet?" Bruk skalaen fra 1 til 5. For eksempel, et av utsagnene er "Leter etter de riktige ordene". Dersom dette utsagnet ikke passer som en beskrivelse av eleven krysses det av for 1. Dersom utsagnet passer helt krysses det av for 5. Er utsagnet bare delvis rett, krysses det av for tall mellom 1 og 5.

Beregningen

Regn ut "prosentandelen av maksimal skåre". Legg sammen tallverdiene som er avkryset for en gitt skala (sum avkryssninger). Prosentandelen av maksimal skåre regnes ut ved å dele "sum avkryssninger" på "maksimal skåre" og gang med 100. Prosentandelen av maksimal skåre kan sees på som en problemskåre, dvs. at høy skåre= høy grad av problemer.

Missing data

I noen tilfeller vil den som fyller ut skjemaet ikke kunne svare på alle spørsmålene. Det er imidlertid en grense for hvor mange kryss en kan utelate. For å sikre valide resultater er maksimalt antall utelatelser for "20 spørsmål" satt til 3, og til 1 for hver av de tre delskalaene. For "tilegnelse av symbolsystemer" er maksimalt antall utelatelser satt til 3, og for "relasjoner til andre" til 1. I slike tilfeller må en justere beregningen av maksimal skåre. For eksempel, dersom en utelater 3 kryss fra delskalaen "20 spørsmål" blir maksimal skåre redusert fra $5 \times 20 = 100$, til $5 \times 17 = 85$.

Referanser

Bishop, D.W. (2003), The Children's Communication Checklist, second edition, Department of psychology, University of Oxford.

Diagnostic and statistical manual of mental disorders (1994) (DSM-IV). The American Psychiatric Association. Washington, DC

Ottem, E. (2009) 20 spørsmål om språkferdigheter - en analyse av sammenhengen mellom observasjonsdata og testdata. Skolepsykologi, nr. 1, 11 - 27.

Wiig, E.H., Secord, W., & Semel; E. (2003) Clinical evaluation of Language Fundamentals, Manual, Fourth Edition, The Psychological Corporation, A Harcourt Assessment Company.

20 spørsmål om språkferdigheter

Sett i forhold til barn på samme alder, hvor godt passer følgende utsagn for barnet? Bruk skalaen fra 1 til 5. Vennligst kryss av for hvert utsagn. Prøv å svare på alt selv om du ikke er helt sikker eller synes utsagnet virker rart.

	Helt galt			Helt riktig	
	1	2	3	4	5
1. Glemmer ord som han/hun vet hva betyr					
2. Blander sammen ord med lik mening (for eksempel skjorte, genser, jakke)					
3. Har vansker med å forstå hva vanlige ord betyr					
4. Har problemer med å svare på spørsmål like raskt som andre					
5. Leter ofte etter de riktige ordene					
6. Bruker ufullstendige setninger					
7. Bruker korte setninger når han/hun skal svare på spørsmål					
8. Har vansker med å gjenfortelle en historie han/hun har hørt					
9. Det virker som om det han/hun lærer ikke fester seg					
10. Har vansker med å huske ting					
11. Har vansker med å forstå hva andre sier					
12. Misforstår muntlige instruksjoner og beskjeder					
13. Har problemer med å huske beskjeder					
14. Misoppfatter situasjoner og hendelser					
15. Eleven er vanskelig å forstå					
16. Har problemer med å gi uttrykk for behov					
17. Blir ikke forstått av andre					
18. Tar sjelden språklige initiativ					
19. Har problemer med å uttale ord riktig					
20. Mestrer ikke dialog med jevnaldrende					

Supplerende spørsmål

Sett i forhold til barn på samme alder, hvor godt passer følgende utsagn for barnet? Bruk skalaen fra 1 til 5. Vennligst kryss av for hvert utsagn. Prøv å svare på alt selv om du ikke er helt sikker eller synes utsagnet virker rart.

Tilegnelse av symbolsystemer (for elever over 9 år)	1	2	3	4	5
1. Har problemer med å forstå det han/hun leser					
2. Har vansker med å skrive ned tanker og ideer					
3. Har problemer med å lytte ut lydene i ord					
4. Har problemer med å lære gangetabellen					
5. Har problemer med å forstå posisjonssystemet					
6. Har problemer med hoderegning					
7. Har problemer med å telle med tieroverganger					
8. Har problemer med telle med to, fem og ti om gangen					
9. Har problemer med å benevne farger					
10. Har problemer med å angi årstider					
11. Har problemer med å benevne måneder i riktig rekkefølge					
12. Har vansker med å lære klokka					

Relasjoner til andre (alle aldre)	1	2	3	4	5
1. Er sjelden sammen med andre barn					
2. Trenger ofte hjelp for å komme overens med andre					
3. Andre barn blir ofte sinte på han/henne					
4. Gir uttrykk for ubehag					
5. Det virker som om han/hun avviser andre barn					
6. Er ofte fortvilet og frustrert					
7. Blir ofte avvist av andre barn					

Resultater

Delskalaer	Sum avkryssninger	/	Maksimal skåre	X	100	Prosent av maks. skåre
Semantisk evne (basert på spørsmålene 1 til 8)		/	40	x	100	
Vansker med å motta et budskap (basert på spørsmålene 9 til 14)		/	30	x	100	
Vansker med å formidlet et budskap (basert på spørsmålene 15 til 20)		/	30	x	100	
20 spørsmål (basert på spørsmålene 1 til 20)		/	100	x	100	
Tilegnelse av symbolsystemer (basert på spørsmålene 1 til 12)		/	60	x	100	
Relasjoner til andre (basert på spørsmålene 1 til 7)		/	35	x	100	

Beregning av resultatene:

Utfylling av skjemaet er basert på beregning av “prosent av maksimal skåre”. En beregner “prosent av maksimal skåre” ved å legge sammen tallverdiene som er avkrysset på den enkelte skala (sum avkryssninger), deler denne verdien med “maksimal skåre” (en fast verdi) og ganger med 100. Vurdering av resultatene: Høy skåre representerer en problemskåre. Utprøving peker i retning av at en skåre som tilsvare 31 prosent av maksimal skåre, eller høyere, gir grunnlag for bekymring. Blant typiske barn er det bare ca. 15 prosent eller mindre som har en så høy skåre. Dersom personen har skårer som er høyere enn 31 prosent, bør en vurdere videre utredning for å bekrefte eller avkrefte resultatene.

Profilmønster

	Semantisk evne	Vansker med å motta et budskap	Vansker med å formidle et budskap	Sum 20 spørsmål	Tilegnelse av symboler	Relasjoner til andre
91-100
81-90
71-80
61-70
51-60
41-50
31-40
Typisk 21-30
Typisk 20

Elevens navn:
Morsmål:
Skole/barnehage:
Utfylt av:

Gutt	Jente

	År	Mnd.	Dag
Utfyllingsdato			
Fødseldato			
Alder			

Notat:

Språklig nysgjerrighet og engasjement

For å kartlegge effekten av ulike undervisningsopplegg, kan det være nyttig å gi en vurdering av endringer i elevens språklige nysgjerrighet og engasjement før og etter at tiltakene er satt i verk.

	Helt galt		Helt riktig		
	1	2	3	4	5
1. Er språklig nysgjerrig (spør om hvorfor, hvordan, årsaker og sammenhenger).					
2. Spør for å få vite mer om hva ord betyr.					
3. Viser glede og engasjement i forbindelse med språklige aktiviteter (lesing, skriving, lytte til fortelling).					
4. Viser vedvarende og fokusert oppmerksomhet i språklige sammenhenger (samlingsstund, felles undervisning i klassen).					
5. Bidrar aktivt med spørsmål og kommentarer til diskusjoner og stoff som gjennomgås.					
6. Det er lett å styre elevenes oppmerksomhet når noe skal forklares eller diskuteres.					
7. Tar selv initiativ til å fortelle om hendelser og opplevelser.					
8. Elevens kommentarer, fortellinger og språklige initiativ passer godt inn i sammenhengen.					
9. Holder seg til temaet i en samtale.					
10. Kan gjenopprette, reparere, en samtale som har brutt sammen.					

